

dammer" schrijft: „Want het is een plebejische trek, telkens te herinneren aan den prijs, dien een voorwerp van waarde je gekost heeft. Een trek, die dus allerminst past bij de figuur van Minister Van Karnebeek“.

We zouden haast zeggen: dat kan Prof. Kernkamp niet meenen.

Van die woorden moet hij nu reeds spijt hebben.

Want als men bedenkt, dat die prijs kan bestaan in het bloed van de zonen van ons land, dan is het niet meer dan natuurlijk, dat men daarvoor een oogenblik terugdeinst.

De Duitse Verkiezingen.

Zooals men weet hebben de Duitse verkiezingen een gevoeligen slag toegebracht aan de heet-hoofden, zooval van links als van rechtsch.

Dat is voor Duitschland een felicitatie waard.

Overigens is het moeilijk voor mannen van een politieke denkrichting als de onze eenige gevoelens van blijdschap over deze verkiezingen te openbaren.

Doch, het is van groot gewicht, dat de buitenlandsche politiek geen verandering zal ondergaan, welk ministerie er ook optreedt.

President Ebert heeft met de verschillende partij-leiders gesproken.

Het schijnt, dat de socialisten, hoewel thans de sterkste partij in het parlement, ook nu weer met de „burgerlijke“ partijen niet willen samenwerken in één Kabinet.

Uit de uitnodiging van Ebert tot Dr Stresmann gericht, om een Kabinet saam te stellen, laat zich dat genoegzaam afleiden.

Intusschen moet Dr Stresmann voor de eer hebben bedankt en geadviseerd hebben een kabinetformateur te kiezen buiten het tegenwoordige ministerie.

Dit advies — of dit werkelijk verstrekt en gevolgd is, zal hij de verschijning van ons blad allicht bekend zijn — getuigt tenminste van zelfkennis.

Want of Dr Stresmann voor zulk een opdracht voldoende vertrouwen bezit bij de verschillende partijen valt te betwijfelen.

Mogelijk draait het weer op Marx uit.

HEPP.

LITERATUUR EN KUNST.

Van en over Boeken.

(Slot.)

Na de bespreking van de voornaamste eigenschappen van 't werk van Ds H. J. Heynes, zooals die blijken uit zijn schetsenbundels „Bij ons in Noord-Holland“ en „Noord-Hollandse menschen en dingen“, handelen we thans over den roman, die tot dit 20e eeuwshumoristisch realisme behoort, „Kinderen Noord-Hollands“¹⁾.

Het zal den lezer niet moeilijk vallen, de eigenschappen, waarvan we spraken, in dit boek te herkennen: ook hier weer die moraliserende critiek, in de vormen van goeden spot en bijtend sarcasme, met alles wat daar tusschen ligt; ook hier weer die eigenaardige stijl, met z'n wondere wendingen en rake typeeringen. Het onderwerp ook van dit boek is de beschouwing van menschen en dingen „bij ons“ in Noordholland, maar nu in geregeld verhaalverband, met bepaalde, telkens terugkerende figuren als handelende personen. En de toestanden en verhoudingen, die aan de orde komen, zijn in wezen dezelfde als die van de vorige bundels, maar nu in een bepaalde omgeving geconcentreerd.

Kinderen Noord-Hollands is dus een roman.

Het voordeel van deze vorm-verandering is aanstonds duidelijk. De lezer heeft veel meer vaste punten, omdat hij karakters leert kennen, niet meer met abstracte wezen te maken heeft, maar met levende menschen, die hij voor z'n geestesoog ziet, zelfs in hun lichamelijke gestalte. Juist omdat we al lezende ons verplaatsen naar de omgeving, waarover we lezen, heeft het verhaal boven de algemeene beschouwing voor, dat er veel meer perspectief is en de ontleding van 't denken en doen der menschen veel gemakkelijker verstaan wordt. Daarom zijn verhalen als „De Familie Kegge“, en „De Familie Stastok“ uit de Camera veel beter, zelfs tot in kleine bijzonderheden, ons bekend, dan b.v. schetsen als „De Huurkoetsier“, „De Schippersknecht“; omdat we Oom Stastok en den heer Kegge kennen, een voorstelling van ze hebben, hebben we de typen van den conservatief en den parvenu in de Camera veel beter begrepen, dan die van den barbiere en den boer, die in algemeene trekken zijn geschetst.

Dat voordeel nu bemerken we ook ten aanzien van Heynes' werk. Duidelijker dan uit allerlei karakterteekeningen en daarbij gemaakte opmerkingen, kennen we den Noordhollander, zooals Heynes ons dien wil doen zien, aan den persoon van Jan Janszoon Lam. Het beeld van den glimperig-lieven „Vader“ (in „Bij ons in N. H.“) is scherp genoeg, maar veel meer belijnd nog is het in Siert, den zoon van Jan Lam, omdat het tegen een bepaalden, ons bekend geworden achtergrond staat; de verhou-

dingen in het Noordhollandsch gezin kwamen in allerlei trekken van de verschillende schetsen uit, maar veel doorzichtiger zijn ze in de teekening van het gezin Lam, omdat we daarvan de leden kennen en ons voorstellen. En in geen van de stukken uit de vorige boeken is het verkeerde in den noordhollandschen geest zoo fel-belicht op den voorgrond gekomen als hier in Gzoon, den religieus en ethisch „verlichte“.

De omzetting van den vorm van Heynes' beschouwen komt alzoo ten goede aan het resultaat van dat beschouwen, het beeld van het Noordhollandsche leven. Daarmee is volstrekt niet gezegd, dat de schetsenbundels in het weergeven daarvan niet zijn geslaagd. We zagen in het vorige artikel juist het omgekeerde. Maar de verhaalvorm brengt meer relief, omdat er meer schakeering is en meer lijn; de indruk dien de lezer krijgt is scherper, omdat hij veel gemakkelijker en meer geleidelijk ontstaat.

Evenwel, de andere vorm brengt in de wijze van mededeelen ook een ander element. De conceptie der stof wordt daardoor een factor van betekenis. In de schetsen is geen onderling verband en dus is er ook geen sprake van verbinding der deelen; in een verhaal daarentegen is zulks de hoofdzakelijke taak. En aan die hoofdzakelijke taak nu legt het soort van Heynes' werk eigenaardige moeilijkheden in den weg. Beschouwen, typeeren is de bedoeling en uit daartoe geschikte elementen moet dan het verhaal worden opgebouwd. Dus is er niet een groei van beneden af, maar een samenvoegen van verschillende wel bij elkaar passende, maar niet tezamen ontwikkelde bestanddeelen. En de verbinding van die deelen tot één geheel moet dan altijd ietwat opzettelijk geschieden. Als we De Familie Kegge conceptief bezien, dus als geheel, bemerken we, dat toevalligheden steeds de schakels zijn, die de gebeurtenissen samenbrengen, en dat kan wel niet anders, wijl deze te ver uiteenliggen, om regelmatig in elkaar over te gaan. Toevalligheden of, anders, opzettelijkheden zijn dus de noodzakelijke consequenties van zulk een verhaal-opzet.

Dat nu geldt ook van „Kinderen Noord-Hollands“. Men lette maar eens op de historie van Sijtje Lamsdochter en Kees van moeder Marrie, men volgde de ontwikkeling van het verhaal eens van die hoofdlijn uit — dan ziet men het duidelijk. Bezie eens het optreden van de familie Lassenius of de misrekening van Jan Lam ter zake van z'n pachtsom in hun plaats in het verhaal — dan blijkt, wat we bedoelen.

Doet dit nu af aan de waarde van het boek?

M.i. stellig niet, en dat om twee redenen. Ten eerste moet het zwaartepunt van een boek als dit liggen in het effect der deelen, niet in den gang van het geheel. 't Is hier niet te doen om het gebeuren als zoodanig, maar om wat daar omheen ligt, om menschen en toestanden, die door dat gebeuren op den voorgrond komen. Hoe dat optreden ontstaat en geschiedt is van ondergeschikte betekenis. In de Familie Kegge gaat het om de voorstelling van een parvenu, van een sluw klaplooper, van de onervarenheid der jeugd, de gehechtheid der kinderliefde, de diepte van ondersmaat en om vele abstracties meer, en het verhaal zelf, de verbinding van deze niet samenhangende elementen, is bijzaak. Zoo is het precies met dit boek. De auteur wil vertellen van „verlichte“ bekrompenheid, grof materialisme, sociale misstanden, ethische en religieuze verwatering, maar ook van goedmoedige vreugde, landelijken eenvoud, nuchteren werkelijkheidszin, sobere levenswijze — en dat alles, wat de hoofdzakelijke, voegt hij samen in een verhalend verband. Zijn thema is „bij ons in Noord-Holland“ en dat komt op elke bladzijde voortreffelijk uit, is begin en eindpunt van het verhaal. Veeleer dus dan de conceptie der stof te misprijzen, moeten we haar waardeeren, als precies juist voor het doel, dat de auteur beoogt.

En ten tweede neemt de stijl, die in dit boek geheel gelijk is aan dien der vorige bundels, elke oneffenheid in de compositie weg, door kostelijk-humoristische overgangen, luchtig-geestige wendingen, scherp-gepunte verbanden. Geen oogenblik heeft men hinder van den grilligen gang van het verhaal, omdat het doel niet ligt in de verte, maar altijd is de plaats waar men zich bevindt.

't Is dan ook een lust dit boek te lezen, juist om den opzet en de daarmee verband houdende conceptie. En meer dan vele psycho-analytische romans, welke gebeuren volkomen geleidelijk zich ontwikkelt, laat het den indruk na, dien het geven wil. Aan frissche boeken als Heynes' „Kinderen Noord-Hollands“ hebben we in onzen tijd van psycho-pathologische literatuur dringend behoefte.

Naast dit beschouwende verhaal van den predikant, die zijn omgeving waarneemt en beschrijft, noemen we een tweede, in soort overeenkomstig boek, „Door Zon en Wind“ van R. J. de Stoppelaar²⁾.

Ook deze auteur is een predikant, die het leven rondom zijn huis en zijn dorp bekijkt en beschrijft, maar nu niet het leven van de menschen in hun

vele verhoudingen, maar van de bewoners der weiden, plassen, slooten, heesters. Met zeldzame kennis omtrent wat „kriebelt en wriemelt, reilt en zeilt“ in het water en op den grond, met groote liefde voor alles wat de levende natuur en schoonheid biedt, vertelt de Schrijver van z'n zwerftochten in stuif-sneeuw en zonnebrand, over wit-koppige golven en zilverig glanzende vlakheid. Opgewekt en fleurig, in een stijl, die geheel past bij de atmosfeer van z'n Friese plassen en grienden, vertelt hij van alles wat hij ziet en weet, van z'n spreken met de menschen, die in deze heerlijkheid leven, zonder haar op te merken, z'n genieten in stille bewondering of blij enthousiasme. 't Best valt dit boek te vergelijken met de bundels van William Long, of die van Hijnans en Thijssen — en evenzeer als die een zeer gewenscht onderdeel vormen van onze literatuur, mogen we dit boek als een kunstproduct beschouwen. Meer dan één fragment is aan een schilderstuk van onze Hollandse natuur- en landschapschilders gelijk en een hoofdstuk als over den verkoop op de hoeve van Fetsje-moi is even fijn als de kopjes van Saksisch porcelein, die de Schrijver er koopt.

Maar in één opzicht worden we teleurgesteld. We zouden verwachten, dat een predikant, die zulk een open oog heeft voor het wonder en grootsche van de Scheping, juist in het kleine en fijne, roemen zou de grootheid en majesteit van Hem, die van deze mikrokosmos de wijze bouwmeester is. Daarvan echter merken we geen enkel spoor, wel stuiten we soms op profane uitdrukkingen en tekst-citaten. En een ziekenbezoek, als in het eerste hoofdstuk wordt verteld, is al even arm aan geestelijke diepte. Dit groote gemis doet voor ons gevoel schade aan een overigens fijn en goed geschreven boek als dit. In Heynes' werk voelen we door alles heen den orthodoxen predikant, den ambtsdrager, wiens levens- en menschenbeschouwing een achtergrond heeft. „Door Zon en Wind“, is blijkbaar het werk van een modern predikant, die de dingen ziet onder gansch ander aspect, in de straling van zomer-zonnelicht, maar niet in den glans van hemellicht.

C. T.

Correspondentie. Van een onzer lezers, die in Zuid-Afrika heeft gewoond, ontvang ik, naar aanleiding van m'n schrijven over oubaas Penning een brief, waarvan ik een gedeelte overneem ter rectificatie van wat ik schreef. „Mijn Zuidafrikaanse herinnering is“, zoo zegt de heer P. K., „dat „baas“ de aanspraak is van kaffer tot witmens, en dat „oubaas“ de eerbiedvolle aanspraak is van kaffer tot bejaard witmens. Een Afrikaander zegt „broer“ tegen zijn gelijke, „oom“ tegen zijn in leeftijd meer gevorderde, en „ou-broer“ tegen zijn wel wat ouderen gelijke. Ik herinner me niet, dat een boer tegen een anderen boer „oubaas“ zou zeggen.“

De lezers gelieven van deze opmerking van alléssins bevoegde zijde nota te nemen.

C. T.

Piet van Wijngaardt, door Alb. Plasschaert.

Bij den kunsthandel Gebr. Daalderop te Utrecht is een belangrijk boek uitgekomen over een onzer meest begaafde schilders van dezen tijd.

Er is alle zorg besteed om het boek zoo schoon mogelijk te maken. De lichtdrukken op Japans papier zijn dikwijls schilderachtig in de kleurgevoeligheid van wit en zwart, zoodat zij uitnemend benaderen het rijke kleurengamma, waarover deze schilder beschikt.

Het geheel is gedrukt op fraai oud-Hollandsch geschept papier. De luxe uitgave is gebonden in een stemmigen band van diepblauwe kleur.

Plasschaert schreef den tekst. Zijn verhandeling is wijsgeerig-aesthetisch. Met een deftige geste zegt hij zijn zinnen, die Taciteusche-praegnant kernachtige gedachten geven over de hedendaagsche schilderkunst. Een groote verdienste van het werk is, dat het ons tegelijk een perspectiefisch inzicht geeft in den ontwikkelingsgang van de schilderkunst in de 19e eeuw. Critisch-oriënteerd belicht Plasschaert de tegenstellingen van de verschillende richtingen, de Allebeërs, de Haagsche, de Amsterdamsche school, om het wezenlijke van de kunst van Van Wijngaardt zelf beter te doen uitkomen.

Het koloriet van dezen kunstenaar is zoo brillant en fonkelend, dat velen in hem slechts zien de rijke weelde van kleuren.

Plasschaert toont echter duidelijk aan, dat zijn landschappen, figuren en stillevens doortrokken zijn van een diep tragisch-romantischen geest.

Zoo is b.v. het landschap in het Frans Hals-museum geen lyrische uitdrukking van de natuur zooals Weissenbruch die geeft, noch een realistische weergave van buiten naar binnen, maar het is van groot psychisch gehalte. Achter de schuur rijst een boom bol, als ware dat bollend loof de kop van een sphinx. Het is mystisch en tegelijk dramatisch als de landschappen van Ruysdael.

Bij van Wijngaardt staan de voorwerpen niet meer in de ruimte, maar zij laten als het ware de ruimte uit zich uitgaan; de ruimte zelf is verinnerlijkt. Zoo zet zich in het portret van den slapenden boer het sobere zweoegende zieleleven van de figuur voort in het enge vertrek.

In het stilleven met de peren van de collectie Beffie is een groote verstilde, dramatische stemming, zooals wij die vinden in de werken van den Byzantijnsch-bezielde Rus Javlenski.

¹⁾ Evenals de andere bundels uitgave van W. ten Have, Amsterdam.

²⁾ Uitgevers Maatsch. Hagu, Den Haag.

De gro-
sueuwlar-
toonen k-
gaardt is-
is van de
Van Go-
zouden
geringe. E-
populair
Op de

In de
Cultuur
Hiel ramp
Abram en

Vra
blad
del h-
16:34
verlo-
graving
denniss
An
leerd
tempel
schen-
villige
zulk e-
dat d-
verhaa-
waar
sprak
wen, I
bedoel
van Jo-
lyk be

Ik geloof
ziek laat
lang onder
in de kan-
en hoevel
en niet d
geikt had
den man
voor het

Men ken
in „Het Al-
tuur;

Am-
rilling
later
we he
of op
of Ja-
te ben
blinde
vland,
takelt.

Hij wijst
maar met
doch naar
gaan zoek

Nam
toestat
leit, d
aangaat
de lid
peratu-
nu st
latavi-
heid
het bl
aan h
malari
gelijk
dagen

Indien d
der vlieg
der adv
winkel. M

In de

In
Haitje
van di
een
Christ

Dez
Zek
Calvin
wereld
Maa
dit h
gratie-
Inte
wel ze
ren, d
over
over
droeve
wereld
schen,
Gratie
bij na
verder
Nel
daan